

Základy práva

Mgr. Ing. Martina Cirbusová

I. BLOK

Obsah

- Základy teorie práva
- Pojem a funkce práva
- Soukromé vs. veřejné právo
- Hmotné vs. procesní právo
- Zásady soukromého práva
- Občanské právo hmotné

Základy teorie práva

- Pojem práva
- Funkce práva
- Zákonost
- Právní v domě
- Prameny práva
- Právo veřejné s soukromé
- Právní normy
- Druhy právních předpisů
- Interpretace právních norem
- Odvůdňování práva
- Právní vztahy
- Právní jednání (ne právní úkon - § 34 OZ, ale právní jednání - § 545 NOZ)
- Protiprávní jednání
- Promlčení a prekluze práva
- 6

CO JE TO PRÁVO A JAKÉ JSOU JEHO FUNKCE?

Pojem a funkce práva

- **POJEM PRÁVA**
- n. m. filozof I. Kant (1724-1804) snaha o zodpovězení otázky, co je to právo? bude právníky uvádět jen do rozpak
- definování práva v závislosti na určení je podstaty:
 - a) přirozené právní pojetí . spojuje podstatu práva se znaky, které jsou mu přirozené
 - b) pozitivní právní pojetí . podstatu práva považuje za výsledek zákonné tvorby
- ve smyslu objektivním: souhrn právních norem vynutitelných státem
- ve smyslu subjektivním: souhrn možností chování se normou vymezeným způsobem

Pojem a funkce práva

POJEM PRÁVA

- právo je systém pravidel regulující chování lidí s cílem uspořádat společenské vztahy
- kromě práva regulují chování lidí také morálka, etika, náboženství, tradice
- právo se od jiných lízí:
 - formou
 - obecnou závazností
 - státním donucením

Pojem a funkce práva

FUNKCE PRÁVA

- regulace společenských vztahů
- orientace právních subjektů ve složitých společenských vztazích
- prevence a řešení základních mezilidských konfliktů
- vytváření stavu právní jistoty ve společnosti
- udržování sociálního pořádku
- zajištění přenosu kulturních vzorců chování

Soukromé a veřejné právo

SOUKROMÉ PRÁVO

- upravuje společenské vztahy na základě rovnosti účastníků
- občanské právo, rodinné právo, autorské právo, obchodní právo, pracovní právo

VEJČNÉ PRÁVO

- upravuje takové společenské vztahy, v nichž stát a jeho orgány vystupují jako nadřízení nositelé moci vůči podřízeným osobám
- ústavní právo, správní právo, trestní právo, finanční právo, procesní právo

Soukromé a veřejné právo

1. TEORIE ZÁJMŮVÁ
2. TEORIE MOCENSKÁ
3. TEORIE ORGANICKÁ

Hmotné a procesní právo

HMOTNÉ PRÁVO

- představuje obsah společenských vztahů
- stanovuje, jak se lidé mají ve společenských vztazích chovat

PROCESNÍ PRÁVO

- stanoví postupy, jimiž se účastníci právních vztahů mohou domáhat svého práva

Zásady soukromého práva

= základní pravidla, která ovládají soukromé právo jako systémový celek a postupují celou úpravou osobních, rodinných a majetkových práv a povinností soukromoprávní povahy

= uplatňují se bez ohledu na to, jsou-li v občanském zákoníku jako ústředním soukromoprávním předpisu výslovně vyjádřeny i nikoliv

= svůj základ odvozují ze státních hodnot pluralitní demokracie, tržního hospodářství, právního státu a ochrany lidských a občanských práv

= § 3 odst. 2 OZ - nejde o taxativní výčet!

Obanské právo hmotné

- ústřední postavení v rámci celého soukromého práva
- 2 základní zásady: autonomie v le a rovné postavení
- zákon . 89/2012 Sb., obanský zákoník

Obanské právo hmotné

Obanská práva subjektivní povahy jsou:

- 1) Osobní práva
 - a) statusová práva . upravující právní stav, resp. postavení fyzických a právnických osob
 - b) osobní nebo osobnostní práva
- 2) Rodinná práva
- 3) Majetková práva
 - a) držba, vlastnické právo, věcná práva k věci cizí
 - b) dědické právo
 - c) závazkové právo

Obanskoprávní skutečnost

= je to objektivní skutečnost, kterou bere na zřetel obanské právo a spojuje s ní obanskoprávní následky

NÁSLEDKY:

- vznik
 - změna
 - zánik
- subjektivních práv nebo povinností

Obanskoprávní skutečnost

DRUHY:

1. PRÁVNÍ JEDNÁNÍ = takové chování osoby(subjektu práva), které je schopno vyvolat právní následky
příkladem (druh nekonání)
2. PRÁVNÍ UDÁLOST = jde o skutečnost, která v určité podobě za určitých okolností je pro právo významná: právo ji bere na zřetel a spojuje s ní právní následky
příkladem: smrt, narození

II. BLOK

Obsah

1. Právní vztahy
2. Subjekty a objekty obanského práva
3. Rodinné právo
4. Majetková práva

Právní vztahy

Smá-li n kdo subjektivní právo v i jinému nebo v i ur ité v ci, existuje v d sledku toho vztah mezi oprávn ným a povinným . **tento vztah se ozna uje za právní vztahí**

PRVKY PRÁVNÍHO VZTAHU

- 1) Subjekt
- 2) Objekt
- 3) Obsah

Subjekty občanského práva

- 1) Osoby fyzické
- 2) Právnícké osoby
- 3) Spotřebitel
- 4) Podnikatel

Subjekty občanského práva

- právní normy ur ují okruh osob, na které se obracejí, a vymezují jejich **PRÁVNÍ ZP SOBILOST Ě 2 vlastností!**

- 1) **Zp sobilost k práv m a povinnostem** = ZP SOBILOST BÝT SUBJEKTEM PRÁV A POVINNOSTÍ (právní subjektivita)
- 2) **Zp sobilost k právn relevantnímu jednání**
 - a) zp sobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (zp sobilost k právním úkon m)
 - b) zp sobilost založit svou odpovědnost (delikt ní zp sobilost)

Fyzické osoby

- každá FO má právní osobnost = je zp sobilá v mezích právního ádu mít práva a povinnosti . jedno ze základních lidských práv (§ 15 odst. 1 OZ)
- právní osobnost FO vzniká narozením (§ 25 OZ!)
- svéprávnost vzniká postupn podle stavu psychické vysp losti FO
 1. zletilostí (18. rok)
 2. uzav ením manželství
 3. na základ rozhodnutí soudu

Fyzické osoby

- plnou svéprávnost nemají:
 1. nezletilci
 2. zletilé FO, jejichž svéprávnost byla omezená rozhodnutím soudu
- svéprávnost je podle obč . práva hmotného ur ující pro občanskou procesní zp sobilost
- p iznání svéprávnosti soudem:
 1. nezletilý dosáhl v ku 16ti let
 2. je schopný sám se olívit a sám obstarat své záležitosti
 3. zákonný zástupce nezletilého s návrhem souhlasí

Fyzické osoby

- omezení svéprávnosti soudem - § 57 OZ
- pouze tehdy, pokud by mu jinak hrozila vážná ujma a neposta í-li vzhledem k jeho zájm m n které z mírn jzích a mén omezujících opat ení (§ 55 odst. 2 OZ)
- soud nem oze zletilého lov ka zbavit svéprávnosti zcela!

Právnícké osoby

- osoba odlišná od fyzické osoby
- organizovaný útvar, který má podle zákona právní osobnost (§ 20 odst. 1)
- právníckými osobami mohou být útvary různého druhu. Může jít o společenství osob, ale také o úřadovny lený majetek
- nejdelším znakem PO je jejich právní osobnost. subjektivita (§ 15 odst. 1 OZ)
- PO mají tělou sobilost k právním jednáním. rozsah subjektivity se kryje se sobilostí k právním jednáním

Právnícké osoby

- dalším znakem PO je jejich majetková autonomie

DĚLENÍ

- a) PO soukromého práva (obchodní společnosti) a PO veřejného práva (stát)
- b) podle povahy lze PO dlelit na korporace a fundace(nadace) a smíšené útvary

Právnícké osoby v OZ

- dělení do čtyř oddílů

1. díl - obecné otázky týkající se všech druhů PO (§ 118-§ 209)

2.-4. díl - jednotlivé druhy PO (§ 210 - 302 OZ korporace, § 303 - 401 fundace, § 402 - 418 ústavy)

- identifikace PO - název, sídlo, zápis do veřejného rejstříku

Spotřebitel

- pojem spotřebitel není jednoznačně definován
- v tuzemské směrnice, které sledují ochranu hospodářských zájmů spotřebitel je chápán jako FO, případně osobu jednající pro svou potřebu, tj. potřebu spojenou s její profesionální (výdělečnou) aktivitou
- § 419 OZ - *spotřebitelem je každá osoba, která mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná*

Podnikatel

- OZ - každý, kdo provozuje podnikatelskou činnost, bez ohledu na to, zda k takové činnosti má oprávnění nebo ne (§ 420 OZ)
- pojmové znaky podnikání - činnosti vykonávané:
 - výdělečné
 - samostatně
 - činnostenský nebo obdobným způsobem
 - na vlastní účet a odpovědnost
 - se záměrem získat soustavně
 - za účelem dosažení zisku
- podnikatelem může být jak FO tak PO

Rodinné právo

1. Manželství

- vznik

- zánik

1. Pěstounství a zvägovství

- všeobecná ustanovení

- poměry mezi rodiči a dětmi

1. Poručníctví a jiné formy péče o děti

Manželství

§ 655 OZ . je to trvalý svazek muže a ženy vzniklý zp sobem, který stanoví zákon za účelem založení rodiny, ládné výchovy dítěti, vzájemné podpory a pomoci

VZNIK: svobodným a úplným souhlasným projevem v le muže a ženy

- církevní nebo občanský sátek (§ 657 OZ)

ZÁNIK: jen z důvodů stanovených zákonem (§ 754 OZ)

PRÁVA A POVINNOSTI MANŽELŮ: (§687 OZ . manželé jsou si povinni úctou, lít spolu, být si v rní, vzájemn respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné spole enství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a spole n péovat o dítě)

VYŽIVNÉ MEZI MANŽELY: (§ 697 OZ) . v rozsahu, který obma zajiz úje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň

Vztahy mezi rodiči a dětmi

§ 865 RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST

- náleží stejn obma rodičím
- rozhodne-li soud o omezení svéprávnosti, rozhodne zároveň o rodičovské odpovědnosti
- RO vykonávají rodiče po vzájemné shodě a v souladu se zájmy dítěte

§ 858 . pé e o dítě , pé e o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, ochrana dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajizování jeho výchovy a vzdělání, ur ení místa jeho bydliště , zastupování dítěte a spravování jeho jmění

- od narození po nabytí svéprávnosti
- vyživovací povinnost není součástí rodičovské odpovědnosti

Vztahy mezi rodiči a dětmi

§ 910 Vyživovací povinnost

- p edci a potomci mají vyživovací povinnost
- pro ur ení rozsahu jsou rozhodné odvodné pot eby oprávněného
- 1. vyživné mezi rodiči a dětmi a p edky a potomky
- 2. vyživné a zajizování úhrady n kterých nákladů neprovdané matce
- § 922 vyživné lze p iznat jen ode dne zahájení soudního řízení
- !pro dítěti za dobu nejdéle tří let zp tně od tohoto dne!

Majetková práva

A) ABSOLUTNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA

1. Věcná práva
 - držba
 - vlastnictví
 - spoluvlastnictví
 - věcná práva k cizím věcem
 - správa cizího majetku
2. Dědické právo

B) RELATIVNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA

- závazky

Věcná práva

DRŽBA

- držitelem je ten, kdo vykonává právo pro sebe
- držet lze právo, které lze právně jednatím převést na jiného a které p ipoužití trvalý nebo opakovaný výkon

VLASTNICTVÍ

- vze co n komu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím
- vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovoln nakládat
- § 1042 OZ!

Věcná práva

SPOLUVLASTNICTVÍ

- osoby, jimž náleží vlastnické právo k věci společně, jsou spoluvlastníky
- spoluvlastníci se považují za jedinou osobu a nakládají s věcí jako jediná osoba
- každý spoluvlastník má právo k celé věci

VĚCNÁ PRÁVA K CIZÍM VĚCEM

- právo stavby
- věcná břemena
- zástavní právo
- zadržovací právo

Dědické právo

= je to právo na pozemek nebo na poměrný podíl z něho

- pozemek tvoří celé jmění z stavitele, kromě práva a povinností vázaných výlučně na jeho osobu
- dědí se na základě dědické smlouvy, ze závěti nebo ze zákona
- dědické právo se lze předem zříci smlouvou se z stavitelem
- dědic má právo po smrti z stavitele dědictví odmítnout

Závazkové právo

- ze závazku má věřitel vůči dlužníkovi právo na určení plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit

Závazek vzniká:

- ze smlouvy
- z protiprávního činu
- nebo z jiné právní skutečnosti, která je k tomu podle právního řádu způsobilá

SMLOUVA - strany ní projevují vli z ídit mezi sebou závazek a ídit se obsahem smlouvy

- z návrhu na uzavření smlouvy musí být zřejmé, že kde je její obsah, má úmysl uzavřít určitou smlouvu s osobou, v níž nabídka její

Použitá literatura

- DVOŘÁK, Jakub; VEŠTEK, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. Obecné právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 432 s. ISBN 978-80-7478-325-8
- HARVÁNEK, Jaromír a kol. Právní teorie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 439 s.
- TICHÝ, Luboz. Obecná část obecného práva. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2014, 390 s. ISBN 978-80-7400-483-4
- HORÁLEK, Vladimír; SCHELLE, Karel; TAUCHEN, Jaromír. Encyklopedie pojmů nového soukromého práva. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2014. 488 s. ISBN 978-80-7201-948-9
- zákon č. 89/2012 Sb. Obecný zákoník